

Torsdagen den 13 februari
Kl. 15.00

*Information om rege-
ringsbeslut*

*Om verksamheten vid
Praktikertjänst AB*

1 § Justerades protokollen för den 5 innevarande månad.

2 § **Information om regeringsbeslut**

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill meddela att regeringen i dag beslutat bevilja Saab-Scania tillstånd att ta i anspråk sina allmänna investeringsfonder för investeringar till ett sammanlagt belopp av 12,5 miljarder kronor. Det gäller investeringar på sammanlagt 3 000 milj. kr. under perioden 1986–1992 för att uppföra en anläggning för karossmontage, ytbehandling och slutmontering av personbilar i Malmö. Fabriken kommer att byggas i två etapper med produktionsstart i den första delen år 1989. Sedan den andra etappen slutförts år 1992 beräknas antalet anställda år 1994 uppgå till 2 700 personer.

I beslutet ingår också att Saab-Scania får använda sina allmänna investeringsfonder under perioden 1986–1990 för investeringar på sammanlagt 8 600 milj. kr. på en rad orter: Linköping, Södertälje, Göteborg, Falun, Katrineholm, Luleå, Oskarshamn, Sibbhult, Trollhättan, Arlövs, Kristinehamn, Kramfors och Nyköping.

Saab-Scanias dotterbolag Saab-Scania Combitech får motsvarande tillstånd för investeringar på sammanlagt 700 milj. kr. i Jönköping, Göteborg, Linköping, Skellefteå, Säffle, Södertälje och Åmål.

Slutligen har SAAB-SCANIA ENERTECH fått tillstånd för investeringar på 200 milj. kr. i Jönköping, Falun, Linköping, Ljungby, Osby, Ronneby och Vårgårda.

Beslutet motiveras av att Saab-Scania dels beslutat göra en stor nyetablering i det av arbetslöshet och företagsnedläggningar hårt drabbade Malmöområdet och nära samordna denna etablering med utvecklingen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums varv, dels antagit ett omfattande investeringsprogram för fortsatt utbyggnad och utveckling av företagets verksamhet på en rad orter i Sverige.

3 § **Svar på fråga 1985/86:361 om verksamheten vid Praktikertjänst AB**

Anf. 2 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margó Ingvarsson har frågat mig om den av Praktikertjänst AB planerade verksamheten i Malmö kommer att föranleda någon regeringens åtgärd.

Praktikertjänst AB planerar, enligt vad Margó Ingvardsson uppger, att i samarbete med två läkarhus öppna en privat vårdcentral i Malmö där den som köper en andel i verksamheten skall tillförsäkras vård.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen har medborgarna rätt till en vård på lika villkor. Vården kan erbjudas av antingen offentlig sjukvårdshuvudman eller en privat vårdgivare som kan vara ansluten till sjukförsäkringen eller stå utanför denna. Patienten har frihet att välja mellan dessa alternativ.

Om patienten väljer en privat vårdgivare som är ansluten till sjukförsäkringen blir patientens kostnad oftast inte mycket högre än vid besök i den offentliga vården. Väljer patienten att besöka en vårdgivare som står utanför försäkringen kan kostnaden bli mycket hög.

I det fall som redovisas här är avsikten att patienten i förväg skall betala en kostnad som jag förmodar blir ganska hög. Vill någon göra detta i stället för att vända sig till den offentliga vården eller till en försäkringsansluten privat vårdgivare är det denna människas ensak.

Landstinget skall också enligt hälso- och sjukvårdslagen ta hänsyn till den privata vården i sin planering. Det viktiga är att den offentliga sjukvården är utbyggd på ett sätt som motsvarar befolkningens behov. Malmö hör till de delar av vårt land som har den allra tätaste utbyggnaden av öppen vård i offentlig regi.

Mot denna bakgrund finner jag ingen anledning att föreslå regeringen att vidta någon åtgärd.

Anf. 3 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga – ett svar som faktiskt gör mig verkligen upprörd.

Det är någonting nytt i svensk privatsjukvård att man på förhand kan köpa in sig i ett företag med andelar. Verksamheten bygger på att den som köper ett visst antal andelar i verksamheten skall vara tillförsäkrad vård dygnet om. Praktikertjänst förhandlar med den borgerliga majoriteten i Malmö kommun om att få hyra operationsresurser vid Allmänna sjukhuset i Malmö. Där skall de människor som på det här sättet är tillförsäkrade vård kunna få operation när som helst på dygnet och året om.

Om man har pengar så kan man alltså tillförsäkra sig den här vården, och man kan, såvitt jag förstår, också gå före i kön när det gäller de s. k. trånga områdena.

Detta är en verklig skillnad mot det privata system som vi har varit vana vid i Sverige. I dag kanske man får betala en något högre taxa vid besökstillfället. Men till största delen är den privata sjukvården finansierad genom våra skattemedel. Detta kan man också ha vissa synpunkter på, men att man, som i den här planerade verksamheten, inte bara skall betala en högre taxa utan också på förhand kan köpa in sig i systemet måste strida mot principen om vård på lika villkor.

Det här är människornas ensak, säger sjukvårdsministern, men det är ett rent borgerligt argument, för så är det inte alls. Det står i hälso- och sjukvårdslagen att sjukvårdshuvudmännen har ett övergripande ansvar för all sjukvård i landet, oavsett om den är privat eller ges i offentlig regi. Då har

också samhället ett ansvar, och vi måste reagera med skärpa mot sådana här nya tendenser.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1985/86:369 om de allmänna försäkringskassornas service till försäkringstagarna

Anf. 4 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om konsekvenserna av riksförsäkringsverkets fördelning av försäkringskassornas administrationsanslag överensstämmer med regeringens intentioner om service till försäkringstagarna.

De medel som tilldelas kassorna genom statsbudgeten är en ram som avser samtliga försäkringskassor. Fördelningen mellan kassorna görs av riksförsäkringsverket efter samråd med försäkringskassorna.

Fördelningsmodellen har fr. o. m. innevarande budgetår förändrats så till vida att hänsyn numera tas till både tidigare medelstildelning och aktuell arbetsbelastning i stället för som tidigare enbart till den historiska medelstildelningen. Förändringen har gjorts med avsikt att få en rättvisare fördelning av medel mellan kassorna som är baserad på det aktuella behovet. Denna nya fördelning ger kassor som tidigare haft en låg tilldelning i förhållande till arbetsbelastningen förutsättningar att ge en lika god service som de kassor som haft en på historiska skäl gynnsam medelstildelning.

Under innevarande budgetår och i förslaget till kommande budgetår har försäkringskassorna fått i stort sett oförändrade resurser. Detta bör, tillsammans med de rationaliseringar som fortlöpande görs i verksamheten, ge goda möjligheter att upprätthålla den service som skall ges till försäkringstagarna.

Anf. 5 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min fråga.

Socialministern betonar att försäkringskassorna har fått i stort sett oförändrade resurser, men jag vill ändå hävda att Malmökassan har råkat illa ut i riksförsäkringsverkets nya fördelningsmodell. Men det är inte bara den som har råkat illa ut utan även kassorna i Göteborg, Jämtland, Gävleborg och Västerbotten.

Orsaken till de negativa konsekvenserna är att ärendevolymen fått alltför stor betydelse i fördelningsmodellen – en teoretisk modell med klara metodiska fel. Exempelvis kan vid frekvensberäkning någon minuts skillnad motsvara 50 årsarbeten.

Malmökassan tvingades lägga en riskförklaring i juni 1985 omfattande 55 årsarbetare, vilket innebär 96 personer med en anställningstid mellan fem och nio år. Detta kommer naturligtvis att få negativa konsekvenser för Malmöregionen.

För det första kommer servicen till de försäkrade att allvarligt försämras. Handläggningstiderna kommer att öka väsentligt. För att motverka detta

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

Om de allmänna försäkringskassornas service till försäkringstagarna

krävs att rutinerna i huvudsak läggs över till renodlade utbetalningsrutiner, vilket i sin tur kommer att leda till ökade socialförsäkringsutgifter.

För det andra blir arbetssituationen pressande för kvarvarande personal; stressen och kraven ökar.

För det tredje blir sysselsättningssituationen i Malmö definitivt inte bättre om 96 personer, huvudsakligen kvinnor, blir uppsagda. Det är redan i dag svårt för kvinnor att få arbete i denna region. Visserligen betonar socialministern att försäkringskassan i årets budgetproposition får oförändrade resurser, men besparingar skall ändå genomföras i försäkringskassornas administration.

Kommer detta att innebära ytterligare personalinskränkningar med sämre service och längre handläggningstider som följd?

Anf. 6 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Enligt vad jag har erfarit är läget för Malmö kassan för innevarande år följande. Man räknar inte med att behöva utlösa riskförklaringsarna och låta dem övergå i varsel. Det är många anställda som har tagit tjänstledigt för att pröva på annat arbete eller för att studera.

Hur det blir nästa år går inte att för dagen säga. Det är omöjligt att redan nu i detalj säga vilka konsekvenserna kommer att bli.

Riksförsäkringsverket skall återkomma med beskrivningar om situationen avseende både innevarande och nästkommande år när fördelningsarbetet har hunnit konkretiseras.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1985/86:359 om förbättrad service hos offentliga myndigheter

Anf. 7 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Hugo Hegeland har till utbildningsministern ställt en fråga som rör språket i en skrift om strategi för kärnkraftsavveckling. Eftersom jag är ansvarig för skriften besvarar jag frågan.

Självfallet bör man sträva efter att i alla sammanhang använda ett klart, ledigt och begripligt språk. Vi misslyckas ibland – vi är inte mer än människor. Jag åtar mig att inom mitt område se till att öka ansträngningarna att förbättra språket.

Anf. 8 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för uppläsningen av svaret. Förfarandet är litet egendomligt. Frågan var ju som bekant ställd till utbildningsministern, eftersom han väl har det övergripande ansvaret för utbildningsfrågorna.

Nu säger statsrådet Dahl: "Vi misslyckas ibland – vi är inte mer än människor." Detta är väl att vara blyg i överkant.

Birgitta Dahl har akademisk examen. Vad jag har anmärkt på är den skrift om kärnkraftsavveckling som är på bara åtta sidor totalt, varav drygt två sidor utgör text. Där står t. ex., herr talman: "Kärnkraftsprogrammet skall

vara avvecklat senast år 2010 – – –.” Det är givetvis inte programmet som skall avvecklas utan kärnkraften.

Det står: ”Tiden fram till detta datum – – –.” År 2010 är inget datum. Datum betyder uppgift om dag, dvs. månadsdag.

Där står vidare: ”Omställningsplanen beskriver hur kärnkraften steg för steg skall avvecklas och ersättas med hushållning och ny energiteknik.” Ersättas med hushållning är obegripligt. Att använda kärnkraft är givetvis en form av hushållning!

Vidare står det: ”– – – elbehov som inte kan 'hushållas' bort.” Vad är det? ”Hushållas bort”? Något sådant begrepp finns inte! Det är *contradictio in adjecto*.

Det talas om ”– – – en massiv användning av olja och kol”. Massiv betyder gedigen, kompakt, och ordet är omöjligt att använda i detta sammanhang. Det talas också om ”en massiv satsning”.

Vidare sägs: ”– – – användningen av olja och kol sänkt till ett minimum.” Man ökar eller minskar användningen av något – man kan inte sänka eller höja den!

Vidare står det i skriften: ”Energiforskningsprogrammet har intensivt studerat biobränslen – – –.” Program studerar inga biobränslen.

Vad sägs om formuleringen att kommunerna ”har haft en betydelsefull roll för hushållningen”? *Kommunerna har spelat en betydelsefull roll heter det.*

Därutöver finns det 37 interpunkteringsfel i denna lilla skrift. Jag undrar: Tänker verkligen inte Birgitta Dahl dra in skriften, innan den skickas ut till ännu fler människor?

Anf. 9 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är visserligen utbildningsministern som är ansvarig för utbildning, men för språkvården i regeringskansliet är statsrådsberedningen och civildepartementet ansvariga. Dessutom tar jag själv på mig ett ansvar.

Jag tror inte att det finns något absolut samband mellan akademisk examen och språk. Det är min bestämda uppfattning.

Det finns vissa fel i den aktuella skriften, som har att göra med att jag av praktiska omständigheter inte hann med normal korrekturläsning. Jag skall inte gå in på detta, eftersom det står fullt klart att det inte är språket utan innehållet som väcker dessa starka känslor hos Hugo Hegeland. Man merkt die Absicht und wird verstimmt. På den punkten har jag inga ambitioner att tillfredsställa moderaternas önskemål.

Anf. 10 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Det var ett ytterligt underligt svar av statsrådet Dahl.

Avvecklingen av kärnkraften är en mycket viktig fråga. Vi kan ha olika bedömningar när det gäller själva avvecklingen, men att det är en viktig fråga borde vi kunna vara överens om. Då är det väl utomordentligt angeläget att informationen ges på ett klart och lättbegripligt språk.

Det är inte nog med de fel i skriften som jag tidigare har påpekat. Man kan inte heller stava till ordet successivt. Tre gånger har Birgitta Dahl lyckats stava detta ord fel. Man har vidare fått för sig att det skall vara kommatecken mellan verb och subjekt i huvudsats. Detta är fullständigt obegripligt. I

denna *lilla* skrift har man dessutom åstadkommit fyra tryckfel. Jag trodde att det var en seriös skrift, när avsikten ändå är att informera svenska folket.

Jag förmodade att det möjligen var just ambitionen att informera svenska folket som hade inspirerat regeringen att nu lägga fram förslag till en ny förvaltningslag. Förslaget är signerat av Kjell-Olof Feldt, som glädjande nog är närvarande. I lagförslaget står det att myndigheterna skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt.

Enligt tidningsuppgifter har informationssekreteraren i industridepartementet förklarar att ytterligare 5 000 exemplar av skriften om kärnkraftens avveckling skall skickas ut. Denna skrift kommer i skolorna att betraktas som ett exempel på hur man *inte* skall använda svenska språket.

Anf. 11 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att vi skall intensifiera vår information, i skolor och på annat sätt, om hur det skall gå till att utforma ett bra energisystem för framtiden. Vi skall ge ut nya skrifter, och jag kommer att lägga ned stort arbete på att se till att vi då också hinner korrekturläsa texten. Hugo Hegeland kanske vill vara så vänlig och hjälpa till med den språkliga utformningen, så står vi för innehållet.

Anf. 12 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Birgitta Dahl frågade om jag ville vara vänlig och hjälpa till. Det skall jag mycket gärna göra, eftersom jag har upptäckt att det sannerligen är av nöden.

Jag har undrat om Birgitta Dahl verkligen har läst skriften om kärnkraftens avveckling. Den är visserligen signerad av Birgitta Dahl – hennes namn står med stora bokstäver på sista sidan – men det är fullkomligt ofattbart att hon kan ha godkänt den. I sitt frågesvar till mig i dag säger Birgitta Dahl: "Vi är inte mer än människor." Det är nästan som att jämföra sig med djuren, om man tycker att skriften kan passera med hänvisning till den ursäkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

**6 § Svar på frågorna 1985/86:371 och 372 om Volvos förvärv av
Uddevallavarvet AB**

Anf. 13 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lennart Pettersson har ställt en fråga till industriministern och Börje Hörnlund en fråga till statsministern om Volvos förvärv av Uddevallavarvet AB.

Frågorna har överlämnats till mig. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Enligt de principer som riksdagen lagt fast och som regeringen arbetar efter är det styrelsen, och den verkställande ledningen som ansvarar för verksamheten inom statliga bolag. Beslutet om försäljning av aktierna i Uddevallavarvet AB fattades i enlighet härmed av Svenska Varvs styrelse. Företrädare för regeringen var dock informerade om försäljningen och formerna för denna innan affären genomfördes.

Tidigare kunde aktier i andra bolag än familjebolag överlåtas fritt utan att någon inskränkning gjordes i rätten till förlustavdrag. Efter förslag från 1980 års företagsskattekommitté ändrades bestämmelserna i december 1983. En särskild spärregel infördes för att hindra att förluster i s. k. skalbolag utnyttjas efter det att aktierna i bolaget bytt ägare. I lagtexten uttrycks saken så att rätten till förlustavdrag bortfaller "om det inte är uppenbart att förvärvaren genom förvärvet får en tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till dennes rörelse eller kapitalförvaltning". Det är naturligtvis inte möjligt för mig att ha någon mening om hur ett eventuellt yrkande om förlustavdrag i det aktuella fallet skulle komma att bedömas.

En översyn av reglerna om förlustavdrag vid ägarbyten har alltså nyligen gjorts och resulterat i lagstiftning. Det är inte aktuellt med någon ytterligare översyn.

Anf. 14 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Det är ett grymt ödes ironi att vi just i dag diskuterar ett ärende som knyter an till den diskussion vi hade i riksdagen 1979, när handeln med stora förlustavdrag senast var aktuell. Det var i samband med att staten övertog Kockums varvsrörelse för att rädda sysselsättningen där eller i varje fall uppskjuta den nedläggning som har blivit beslutad i dag.

Men bortsett från detta tycker jag att riksdagen skall hålla fast vid den inställning man hade då, nämligen att staten inte bör medverka till att stora förlustavdrag köps för en billig penning för att privata bolag sedan skall kunna använda dem för att minska sina skattebetalningar. Det är den principiella sidan av saken. Dessutom är detta, totalt sett, en utomordentligt dålig affär för staten. Finansdepartementet och skattebetalarna går miste om 200–500 milj. kr., beroende på hur man räknar. Även om Svenska Varv vinner en mindre del, 80–90 milj. kr., blir det en kraftig förlust för staten och för skattebetalarna.

Jag vill ställa en fråga i anslutning till det svar finansministern givit. Var detta en del av uppgörelsen redan från början? Vi fick nämligen inte reda på hur det förhöll sig med den saken i samband med att uppgörelsen mellan Volvo och regeringen presenterades.

Om det inte var en del av uppgörelsen, kan vi bara konstatera att det var en dålig affär. Den borde inte ha ägt rum. Vi borde ha hållit fast vid den principiella inriktning när det gäller förlustavdrag i sådana här sammanhang som vi redovisade i samband med att lex Kockum infördes.

Anf. 15 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Också jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Jag har tagit upp två frågeställningar. Det gäller dels de skattemässiga konsekvenserna, dels de regionalpolitiska synpunkterna när det gäller den här affären.

I samband med Kockumsaffären väckte socialdemokraten Erik Wårnberg en motion där han anförde att den här typen av skatteaffärer är stötande, sett från allmänhetens synpunkt. Så tyckte också skatteutskottet och näringsutskottet, och vi fick så småningom en lag för att förhindra dem. Nu kan den

lagen inte tillämpas när staten säljer till det privata näringslivet, men moraliskt sett borde samma värderingar gälla.

I fallet med Volvos eventuella "Uddevalla-klipp" rör det sig om 1 000 jobb. Volvo fick ett regionalpolitiskt stöd med 240 milj. kr. Det är 240 000 kr. per jobb. Volvo fick vidare 12,5 miljarder frisläppta ur investeringsfonderna. De villkoren är ju oändligt bra, om företaget dessutom kan göra en skattevinst av den storlek som redovisats i tidningarna.

Jag måste säga att om regeringen är informerad om vilka belopp det gäller, då bör det ingå i överenskommelsen att Volvo inte skall få tillgodogöra sig dessa stora skatteförmåner, detta speciellt med tanke på att SIND och andra myndigheter hårdgranskar småföretagen och icke beviljar mer än 100 000–200 000 kr. per nytt jobb. I det här fallet kommer man upp i enorma summor, och det rör sig då om landets största och rikaste företag, som säkert skulle bygga sina bilfabriker ändå. Detsamma torde gälla för det företag som det handlar om i dagens beslut om Kockums i Malmö, nämligen Saab.

Anf. 16 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lennart Pettersson frågar: Var detta en del av uppgörelsen mellan Volvo och regeringen? Svaret är nej. Frågan om Volvos förvärv av varsområdet i Uddevalla hänsköts i sin helhet till förhandlingar mellan Volvo och Svenska Varv.

Därmed tror jag att jag också har svarat på Börje Hörnlunds fråga. Jag vill bara upplysa Börje Hörnlund om att han har helt fel beträffande storleken på det lokaliseringsbidrag som kommer att utgå till Volvo. Det är begränsat till 200 000 kr. per arbetstillfälle och dessutom till 15 % av den totala investeringskostnaden. Om Börje Hörnlund sätter sig och räknar kommer han till helt andra belopp än dem han angav i sitt inlägg.

Anf. 17 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Det gläder mig att höra från finansministern att detta icke var en del av uppgörelsen. Det innebär ju också att socialdemokratin står fast vid den principiella inställning som vi intog i samband med diskussionerna om lex Kockum.

Sedan kan man alltid diskutera i vilken utsträckning regeringen skulle ha gått in och sagt ifrån till Svenska Varv: Gör inte den här affären! Jag tycker att man inte borde ha varit så ömsint som man uppenbarligen var i samband med den informationen. Och jag tycker inte det är för sent att redovisa regeringens inställning. Ge Svenska Varvs ledning en åthutning för att den här har lurat skattebetalarna på mycket pengar! Samtidigt tycker jag att regeringen skall vädja till Volvo att ändra uppgörelsen på denna punkt. Volvos styrelseordförande Pehr Gyllenhammar är ju en person som är mycket mån om det etiska intryck han gör. Här har han en chans att ytterligare förbättra det intrycket.

Anf. 18 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag tycker att våra siffror är rätt lika. Jag sade 240 000 kr. per arbetstillfälle, men om Volvo skulle få de skattefördelar som nämnts i tidningspressen blir det ytterligare 470 000 kr. per arbetstillfälle. Läger man

till detta frisläppandet av investeringsfonderna är det fantastiska villkor som storföretag får jämfört med alla andra som jobbar regionalpolitiskt. Därtill kommer att länsanslagen, som går till all annan regionalpolitik, stegvis urholkas av regeringen. I dag är tre fjärdedelar av landet i en utomordentligt besvärande situation när det gäller jobb. Ungdomarna flyttas och det tillkommer alltför få jobb. Ätt ändra på detta borde regeringen ägna sig åt med mycket större kraft än vad ni gör i dag.

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

*Om folkpensionärers
rätt till extra avdrag vid
inkomsttaxeringen*

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1985/86:376 om folkpensionärers rätt till extra avdrag vid inkomsttaxeringen

Anf. 19 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det extra avdrag som folkpensionärer kan få vid inkomsttaxeringen påverkas av förmögenhetens storlek. Om förmögenheten består av bostad i en- eller tvåfamiljsvilla eller på jordbruksfastighet reduceras förmögenheten när storleken av det extra avdraget fastställs. Detta gäller emellertid inte, som Karl-Gösta Svenson nämner, i fråga om bostadsrätter.

Frågan har behandlats av bostadskommittén (Bo 1982:02) i det delbetänkande som överlämnades under år 1984. Kommittén anser därvid att även bostadsrätter bör värderas förmånligt i det här sammanhanget. Något förslag lämnade kommittén emellertid inte utan avsåg att i det fortsatta arbetet studera denna fråga. Enligt vad jag har inhämtat avser kommittén att inom kort avlämna sitt slutbetänkande. I samband med att regeringen tar ställning till kommitténs förslag kommer frågan om bostadsrätters behandling i det aktuella avseendet att tas upp.

Anf. 20 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Det är bra att frågan så småningom kanske får en lösning. Men det har tagit, och tar, alldeles för lång tid. De folkpensionärer som innehar och bebod en bostadsrätt upplever nämligen sin beskattningssituation som djupt orättvis, i jämförelse med situationen för de folkpensionärer som bor i villa.

För att göra finansministern uppmärksam på förhållandena vill jag anföra följande exempel:

Det gäller tre ensamstående folkpensionärer som har ungefär 31 000 kr. vardera i folkpension. Var och en av dem har en förmögenhet på 150 000 kr. Den förste folkpensionären har sin förmögenhet placerad i en villa som är taxerad till 250 000 kr. Den andre har sin förmögenhet placerad i en bostadsrätt som är värderad till 150 000 kr. Den tredje har 150 000 kr. på banken och bor i en hyreslägenhet. Villaägaren betalar, enligt de regler som gäller i dag, 2 100 kr. i statlig och kommunal inkomstskatt. Bostadsrättsinnehavaren betalar ungefär 9 000 kr. och hyresgästen betalar ungefär 13 000 kr. Det föreligger här enligt min mening en orimlig skillnad. Orsaken är att förmögenhetsvärdet i fråga om villan inte påverkar det extra avdragets storlek, eftersom det enligt gällande bestämmelser reduceras till 15 000 kr.

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

*Om löntagarfondernas
aktieplaceringar*

Men när det gäller bostadsrättslägenheten och bankmedlen blir förmögenhetsvärdet inte alls föremål för någon reducering över huvud taget. Det får till följd att dessa folkpensionärer inte får något extra avdrag. Enligt gällande bestämmelser får nämligen den ensamstående folkpensionär som har tillgångar vars förmögenhetsvärde överstiger 150 000 kr. inget extra avdrag.

Jag tycker att detta exempel talar för sig självt. Om man inte tar hänsyn till förmögenheten vid beräkning av det extra avdraget, skulle bostadsrättsinnehavarens skatt sänkas till 1 300 kr. och hyresgästens till ungefär 8 000 kr.

Med tanke på det krångel som föreligger när det gäller att fastställa det extra avdraget – riksskatteverkets anvisningar i detta avseende omfattar ungefär 17 sidor – bör det enligt min mening ifrågasättas om förmögenhetsvärdet skall påverka det extra avdragets storlek. I varje fall är det högst otillfredsställande att det när det gäller boende i villa resp. bostadsrättslägenhet skall behöva finnas så stora skillnader i fråga om beskattningen.

Jag vill ställa ett par kompletterande frågor till finansministern:

Kan våra folkpensionärer som bebor en bostadsrättslägenhet räkna med att en rättvisare beskattning är genomförd senast till 1987 års taxering?

Är finansministern beredd att, bl. a. i förenklingssyfte, se till att *endast* inkomster, utöver folkpensionen, får påverka det extra avdragets storlek?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1985/86:375 om löntagarfondernas aktieplaceringar

Anf. 21 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Bo Lundgren har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av att Nordfonden gjort ett antal korta affärer med Fermentaaktier och att en sådan strategi inte synes ligga i linje med den långsiktiga placeringsinriktning som skulle känneteckna löntagarfondernas medelsförvaltning.

Fondstyrelsernas verksamhet regleras uttömmande i lagen (1983:1092) med reglemente för allmänna pensionsfonden. Denna lag innehåller också bestämmelser om hur fondstyrelserna får placera sina medel och vilka krav som skall ställas på fondstyrelsernas medelsförvaltning.

Enligt dessa bestämmelser skall löntagarfondstyrelserna, inom ramen för vad som gagnar försäkringen för tilläggs pension och är förenligt med den allmänna ekonomiska politiken, förvalta anförtrodda medel genom placeringar på riskkapitalmarknaden. Kreditmarknadens funktionssätt skall också beaktas. Fondmedlen skall placeras så, att kraven på god avkastning, långsiktighet och riskspridning tillgodoses.

Utöver vad som framgår direkt av lagen om fondstyrelsernas placeringsinriktning uttalade finansministern i propositionen (1983/84:50) om löntagarfonder att han i fråga om fondstyrelsernas möjligheter att göra omplaceringar mellan olika aktier delade remissinstansernas bedömning, att fondstyrelserna måste ges förutsättningar för ett ekonomiskt och marknadsmässigt riktigt agerande. Han anförde vidare att kravet på långsiktighet i aktieplaceringarna naturligtvis inte borde hindra en styrelse från att i ett särskilt fall avyttra en

aktiepost redan efter en kort tids innehav, om omständigheterna motiverade en försäljning. Förvärven borde emellertid normalt ske med sikte på ett mer varaktigt innehav.

Av lagstiftningen framgår således att ett visst utrymme finns för aktieaffärer av mer kortsiktig natur.

Riksförsäkringsverket och riksrevisionsverket har till uppgift att årligen granska löntagarfondstyrelsernas förvaltning och redovisa resultatet av granskningen för regeringen. Prövningen av löntagarfondstyrelsernas verksamhet sker i anslutning härtill.

Med denna beskrivning av vad som gäller för löntagarfondstyrelsernas verksamhet anser jag mig ha besvarat frågan.

Anf. 22 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är brukligt att tacka vederbörande statsråd för avgivet svar. Men det är svårt att göra det nu, eftersom jag inte tycker mig ha fått något svar på den fråga som jag faktiskt har ställt. Jag förstår att också statsrådet är tveksam. Det framgår av vad som sägs i slutet av det som skall vara ett svar – statsrådet *anser* sig ju ha besvarat min fråga.

Det är inte min avsikt att dra i gång en stor löntagarfondsdebatt. Ställningarna politiskt sett är ju ganska klara. Det kan konstateras att trots att löntagarfonderna har kritiserats kraftigt är den politiska verkligheten sådan att löntagarfonderna lär existera åtminstone ett par år till. Det finns därför anledning för oss i riksdagen att granska löntagarfondernas verksamhet med utgångspunkt i de krav som har ställts upp av den riksdagsmajoritet som beslutade om fondernas införande.

I svaret redovisar statsrådet en del av vad som sägs i proposition 1983/84:50. Jag vill citera ett stycke där som är av ungefär samma innebörd: "På löntagarfondstyrelsernas medelsförvaltning bör alltså såsom placeringsutredningen föreslagit ställas krav på god avkastning, långsiktighet och riskspridning. Verksamheten bör inriktas på aktieköp i svenska företag till gagn för svensk produktion och sysselsättning."

Detta har således till en del redovisats av statsrådet, men låt mig ställa den fråga som är den viktigaste här: Motsvarar det som har skett i fråga om Nordfondens upprepade köp och försäljningar av Fermentaaktier vad som sägs om långsiktigheten och produktionsinriktningen? Den fråga som jag ställde och som jag fortfarande vill ha svar på gäller att denna strategi inte synes vara i linje med vad som har sagts, och då bör regeringen rimligen agera redan nu och inte avvakta vad riksförsäkringsverket och riksrevisionsverket eventuellt har att göra.

Anf. 23 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill svara Bo Lundgren att jag har en annan mening om när regeringen kommer in i bilden. Regeringen har inte någon direktivrätt som skall utövas direkt gentemot styrelserna, utan här finns en fastställd ordning, som jag har redovisat i mitt svar. Det innebär att regeringen inte skall blanda sig i de enskilda beslut som en styrelse fattar utan att granskningen av huruvida styrelsen har följt lagens bokstav och anda och de intentioner som låg i riksdagsbeslutet skall ske i de former som har fastställts.

Granskningen sker alltså i anslutning till förvaltningsberättelsen.

Jag tycker därför inte att det finns någon anledning för mig att fälla ett omdöme om huruvida dessa omtalade köp och försäljningar av Fermentaaktier avviker på denna punkt. Vi får anledning att ta ställning till det – och det är jag beredd att göra – när den diskussionen kommer upp i anslutning till förvaltningsberättelsen för 1985.

Anf. 24 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I många andra avseenden förefaller det mig som om regeringen sticker huvudet i sanden och låtsas som om verkligheten inte existerar. Om regeringen upplever att en fondstyrelse verkar på ett sätt som uppenbart och flagrant strider mot vad avsikten med fondernas verksamhet var, borde regeringen åtminstone genom uttalanden försöka korrigera detta. Regeringen bör rimligen ha det ansvaret.

Visserligen upplever jag på andra områden, som när det gäller familjepolitiken, att regeringen inte har så mycket att komma med, men här har regeringen själv sett till att införa löntagarfonderna, mot en kompakt opposition i riksdagen. Därför finns det anledning för regeringen att se till att fonderna fungerar, åtminstone som man har tänkt sig det, och inte bara blir vad som skulle kunna kallas en lektuga, där vissa personer agerar på aktiemarknaden med andra människors pengar.

Anf. 25 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill säga till Bo Lundgren, att vad som är uppenbart och flagrant är det som skall diskuteras i anslutning till varje fonds förvaltningsberättelse. Jag kan mycket väl tänka mig att det finns situationer där man å ena sidan driver en politik som innebär att man tycker att man har för många aktier i ett bolag och å andra sidan känner sig som andra aktieägare och därför har anledning att delta i t. ex. nyemissioner, som kan ge upphov till ganska många transaktioner.

Jag tycker alltså att den diskussionen skall anstå till dess vi från regeringens sida har anledning att ta ställning till hur denna fond har agerat i de enskilda fallen.

Anf. 26 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I detta fall rör det sig alltså om ett fyrtiotal köp och försäljningar av aktier på kort tid i ett visst börsföretag. Det är ganska anmärkningsvärt, som jag tidigare har sagt, med anledning av de riktlinjer som har lagts upp för hur löntagarfonderna skall agera. Jag tolkar emellertid statsrådets svar så att han känner sig illa berörd av frågan och därför avstår från att svara. Det är i alla fall den enda tolkning jag kan göra, och jag förstår att statsrådet känner sig illa berörd av den.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 27 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att få till stånd en lämpligare storlek och lokalisering av en demonstrationsanläggning för ASEA:s PFBC-teknik än den som föreslås av Stockholm Energi Produktion Aktieföretag.

Bolaget har ansökt hos regeringen om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen att bygga en s.k. PFBC-anläggning för koleldning. Ansökan avser lokalisering av den planerade anläggningen i direkt anslutning till bolagets befintliga anläggningar i Värtan. Alternativa lägen för verksamheten har behandlats under ärendets beredning, men enligt bolagets mening finns det inte något alternativ till Värtan som tillgodoser värme- och elbehoven i Stockholmsområdet till rimliga kostnader.

Remissbehandlingen av ansökan har nyligen avslutats. Regeringen har nu att ta ställning till om den verksamhet som bolagets ansökan avser kan tillåtas med hänsyn till bestämmelserna i 136 a § byggnadslagen. Regeringen kan vid denna prövning behandla lokaliseringsfrågan endast genom att bifalla eller avslå ansökan. Regeringen saknar således möjlighet att besluta om en annan lokalisering av anläggningen än den ansökta.

Anf. 28 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Jag är fullt medveten om att regeringen inte kan besluta om alternativ storlek och inplacering av den nu aktuella PFBC-anläggningen. Men ett avslag på ansökningen kan likafullt ge regeringen en chans att medverka till en bättre lösning i en andra omgång.

En satsning på kol i Värtan är ur flera synpunkter anmärkningsvärd. Läget är i högsta grad olämpligt. Det finns sannolikt flera bättre alternativ. Det finns t. ex. realistiska möjligheter för gasbaserad produktion redan 1990. Tas samhällsekonomisk hänsyn till miljöfördelarna med gasen, finner man att denna troligen blir ekonomiskt konkurrenskraftig i förhållande till kolet.

Kolets lönsamhet beror i hög grad på dess låga beskattning – lägre än för gas. Det är anmärkningsvärt att regeringen tillåter en energiskattepolitik som främjar det som man påstår sig vilja undvika och belastar det miljövänliga energislaget. Dessutom satsar staten stora pengar för att rena rökgaserna från koleldningen, men de långsiktiga problemen med kolaskan är inte slutligt lösta, och kostnaderna för denna är sällan med i kalkylerna.

Om Nynäshamnskombinatet kommer till stånd, blir resultatet av en kolsatsning i Värtan vidare till väsentliga delar en överkapacitet. Till detta skall läggas den icke utnyttjade möjligheten att begagna spillvärme och tillämpa värmepumpsteknik, samt *effektivare energianvändning*.

Jag tycker att alla av denna långsiktiga totalbild måste dra slutsatsen att den aktuella ansökningen måste avslås. En demonstrationsanläggning kunde t. ex. byggas i Hässelby. Kommer regeringen, som jag hoppas, att noga väga in alla dessa aspekter i den slutliga prövningen?

Om ett alternativ till det planerade koleldade kraftvärmeverket i Värtan

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

*Om lokaliseringen av
Svenska Varvs huvud-
kontor*

Anf. 29 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag hör att Ivar Franzén i motsats till mig redan är klar med sin slutledning. Jag tänker först studera ärendet, och sedan får vi så småningom se vilket resultat vi kommer fram till.

Anf. 30 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag har självfallet inte haft andra möjligheter till förfogande än att studera de handlingar som finns i ärendet, och jag har fått läsa en hel del av dem. Vad jag syftat till med denna debatt har väl närmast varit att ytterligare stryka under vikten av att man gör en totalbedömning och därvid också beaktar miljöaspekterna. Man bör då se litet längre än bara till de dagsaktuella kalkylerna. Jag tänker framför allt på de alternativa möjligheterna – som jag vet att regeringen också överväger –, både den gasbaserade produktionen och produktionen inom Nynäshamnskombinatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1985/86:358 om lokaliseringen av Svenska Varvs huvudkontor

Anf. 31 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat mig om jag avser att låta Svenska Varvs huvudkontor även framdeles vara placerat i Göteborg.

Svenska Varvs huvudkontor har sedan företagets tillkomst varit förlagt till Göteborg. Var huvudkontoret är placerat är en fråga för verkställande ledningen och styrelsen att besluta om.

Enligt vad jag erfarit från Svenska Varv kommer även framgent Svenska Varvs huvudkontor att vara lokaliserat till Göteborg. Företaget avser att i maj i år flytta sitt kontor från centrala Göteborg till ett renoverat kontor inom Eriksbergs område.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att Svenska Varv även i fortsättningen kommer att ha sitt huvudkontor förlagt till Göteborg.

Anf. 32 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för ett rakt, klart besked, ett besked som jag tycker är positivt.

Jag hoppas emellertid att svaret inte bara är ett formellt svar utan att ledningsfunktionerna även reellt skall utövas från huvudkontoret i Göteborg och att verkställande direktören, vice verkställande direktörerna och övriga inom huvudkontoret som har att handlägga Svenska Varvs ärenden gör det från huvudkontoret i Göteborg.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om planerna på nedläggning av volfram-brytningen vid Yxsjöbergsgruvan

Anf. 33 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att vissa planer vad avser volfram-brytningen vid Yxsjöbergsgruvan inte genomförs.

Enligt vad jag inhämtat pågår det för närvarande en utredning om den framtida verksamheten vid AB Statsgruvor i Yxsjöberg. Några beslut har emellertid inte fattats ännu.

Jag vill dessutom, som så många gånger tidigare, understryka att i enlighet med de bestämmelser som finns i aktiebolagslagen är det styrelserna och de verkställande ledningarna som ansvarar för den löpande verksamheten i bolag. Det gäller såväl statliga som privatägda bolag. Detta gäller också för verksamhet som bedrivs i dotterbolag.

Jag är mot den bakgrunden inte beredd att diskutera den verksamhet som LKAB:s dotterbolag AB Statsgruvor bedriver i Yxsjöberg.

Anf. 34 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det var ett sådant svar som jag hade väntat mig, men jag tycker att det är förskräckligt om industriministern kan avsäga sig ansvaret när det gäller industrin och dess utveckling.

Gruvan i Yxsjöberg kan tjäna som ett exempel på hur mineral och gruvarbetare är brickor i de stora bolagens spel, utländska såväl som svenska.

Vid gruvan finns ca 110 anställda. Dessa skulle kunna ha trygga och säkra arbeten så länge malmen räcker. För övrigt finns i närheten nya intressanta volframfyndigheter. Men dessa människors arbeten kan komma att hotas trots att svenska företag behöver cirka fyra gånger så mycket malm som bryts i Yxsjöberg. Svenska företag köper hellre volfram från utlandet. Ett exempel på detta är Sandvik AB, tidigare ägare av Yxsjöberg, som lade ned verksamheten när världsmarknadspriserna sjönk.

När LKAB övertog gruvan trodde man att den skulle få leva vidare så länge det finns malm kvar att bryta. Men det tycks inte vara fallet, utan människorna skall få leva i ständig oro för framtiden. Vad en nedläggning skulle betyda för Ljusnarsbergs kommun vågar man knappt tänka på. Var och en kan förstå att om man tar bort ca 110 arbetstillfällen i en kommun som Ljusnarsberg, med knappt 6 800 invånare, innebär det mer eller mindre en katastrof för kommunen. Sandvik AB kunde ta hela produktionen.

När det gäller framtidsutvecklingen för malmer och mineral säger överstyrelsen för ekonomiskt försvar att beredskapen i fråga om mineral är helt otillräcklig. Man hade kunnat tänka på Yxsjöbergsgruvan i det s.k. Bergslagspaketet. Att priserna går upp och ned är ingen ny företeelse, det har förekommit tidigare och det kommer att fortsätta. Därför är det så viktigt att ha en inhemsk produktion.

Anf. 35 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag tycker att Karl-Erik Persson i den här frågan går händelserna litet i förväg. Som jag nyss nämnde utreder man inom AB

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

Om Pythagorasfabriken i Norrtälje som industriminne

Statsgruvor utsikterna att kunna bibehålla driften vid Yxsjöbergsgruvan. Det finns för närvarande ett överutbud av volfram, vilket har medfört att priserna sjunkit till så låg nivå att man vid Yxsjöbergsgruvan inte får kostnadstäckning. Jag är medveten om att prisförändringar kan vara kortvariga och man gör klokast i att inte anpassa varje företagsbeslut efter temporära prisförändringar. Avgörande för slutresultatet kommer att bli den bedömning som måste göras av prisutvecklingen under en längre period framöver. Men inga som helst beslut är fattade.

Sedan vill jag gärna lova Karl-Erik Persson att vi i industridepartementet skall göra en bedömning av Sveriges försörjning med volfram.

Anf. 36 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Det var en mycket mer positiv bild industriministern nu tecknade. Det här får vi trots allt leva vidare med. Att volframpriset i dag sjunker beror på dollarns utveckling, och så vitt man kan se i dag kommer dollarn att fortsätta sjunka eller i varje fall inte gå upp. Företaget säljer också till världsmarknadspris, och det tycker jag är olyckligt: Man har en produktion här som kunde avsättas i Sverige, men ändå är man tvungen att gå ut och konkurrera på världsmarknaden.

Man kan också ha i åtanke att det i dag för Yxsjöbergs del finns en produktion som skulle räcka cirka tio år. Det är också viktigt att komma ihåg.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1985/86:367 om Pythagorasfabriken i Norrtälje som industriminne

Anf. 37 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen är beredd att ekonomiskt medverka till att Pythagorasfabriken i Norrtälje kan bevaras för framtiden som industriminne.

Bevarandet av Pythagorasfabriken var den 28 mars 1985 föremål för en fråga i riksdagen, och jag vill erinra om det svar jag då lämnade. Jag redogjorde dels för regeringens principiella inställning när det gäller bevarandet av industriminnen, dels för de konkreta omständigheterna kring Pythagorasfabriken i Norrtälje.

Problemen vid bevarandet av industriminnen är av den arten att de kräver samverkan på bred front mellan ideella, samhällseliga och privata intressen på såväl lokal som regional och central nivå. De inventeringar som utförs gör det möjligt att peka ut miljöer och anläggningar som är värda att bevara och dessutom sådana där värdet är så speciellt att bevarandet kan sägas vara ett riksintresse. Detta riksintresse kan då motivera särskilt statligt stöd som komplement till lokala och regionala insatser, men det innebär inte att det lokala ansvaret bortfaller. Som regel har därför kommuner ett helt avgörande inflytande på bevarandefrågorna, och exemplen torde tala för att kommuner som engagerar sig i projekt för bevarande och levandegörande av industriminnen skapar goda förutsättningar för turism och sysselsättning.

När det gäller Pythagorasfabriken i Norrtälje är min uppfattning att den har ett speciellt intresse och är väl värd att bevara på platsen. Jag har erfarit att staten genom riksantikvarieämbetet och kulturrådet avser att bidra med betydande belopp till fabriken under förutsättning att garantier för ett bevarande skapas. Något statligt stöd utöver detta är inte aktuellt, och regeringen har inte för avsikt att ingripa i frågan.

Anf. 38 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kulturministern för svaret på min fråga. Tyvärr var det inte helt uppmuntrande.

Pythagorasfabriken i Norrtälje är en nära nog unik industrimiljö. Omständigheterna har gjort att en äldre tids fabriksmiljö har bevarats intakt under mycket lång tid. Nu är frågan om den skall kunna bevaras också för framtiden eller inte.

Det här problemet har två huvuddelar när det gäller frågan om resurstillskott. Den ena handlar om att upprusta fabriken så att den kan användas som ett slags industrimuseum. Där har riksantikvarieämbetet, kulturrådet, m. fl., lovat att ställa upp med resurser. Jag tror att riksantikvarieämbetets bidrag är en dryg miljon. Det är tacknämligt. Men förutsättningen för att upprustningen över huvud taget skall komma till stånd – det är den andra huvuddelen av problemet med resurstillskott – är att man har möjlighet att lösa in fastigheten från det privata byggbolag som äger den. Det kräver ett kapitaltillskott på 3,7 mil. kr. Norrtälje kommun har förklarat sig beredd att ställa upp med ett väsentligt bidrag, på 1 miljon. Även enskilda personer är beredda att satsa pengar, men det är också en viktig förutsättning, och rimlig, att staten bidrar även när det gäller den här delen. Härvidlag har man alltså från riksantikvarieämbetets sida sagt att man inte har pengar för att bestrida denna typ av kostnad. I stället har man hänvisat till utbildningsdepartementet: Jag vet också att det har ingått en skrivelse till utbildningsdepartementet, och jag tror att det har varit aktuellt med en uppvaktning.

Frågan är alltså om regeringen-staten på något sätt kan bidra när det gäller den ifrågavarande typen av kostnad, vilket alltså är en förutsättning för att projektet över huvud taget skall kunna genomföras.

Anf. 39 Statsrådet BENGTT GÖRANSSON:

Herr talman! Staten har alltså genom riksantikvarieämbetet utlovat medverkan. På den punkten vill jag bara för ordningens skull klargöra att riksantikvarieämbetet och kulturrådet representerar statlig medverkan i detta sammanhang. Pär Granstedt tycker att det vore rimligt om staten bidrog med en större andel. Jag har, vilket jag kunde meddela redan i fjol, besökt Norrtälje och sett på Pythagorasfabriken. Jag vet att den är mycket intressant och värd att bevara. Möjligen tycker jag också att det företag som för närvarande äger fabriken skulle kunna vara intresserat av att i samband med en uppgörelse med kommunen för ett rimligt belopp överlåta fabriksbyggnaden i och för bevarande.

Anf. 40 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag har fullt klart för mig att såväl riksantikvarieämbetet som kulturrådet hör till staten. I mitt föregående anförande sade jag också att de bidrar till upprustningen av fabriken. Det kvarstående problemet är att man måste få pengar för att lösa ut fastigheten. Det rör sig om ett område som har varit avsett för småhusbebyggelse. Byggandet kan till stor del inte genomföras, om man i stället skall bevara fabriken som industriminne. Det är rimligt att försöka få byggföretaget att reducera sina anspråk, men även om företaget gör detta, kommer det att krävas ett betydande kapitaltillskott för inlösendet, och det står inte i kommunens makt att klara hela detta tillskott. Därför kvarstår frågan om inte staten skulle kunna medverka i en uppgörelse när det gäller den del som rör inlösen av fastigheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1985/86:350 om nämndemannautbildningen

Anf. 41 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Elving Andersson har frågat mig om ansvaret för nämndemannautbildningen åvilar domstolsväsendet.

Mitt svar är att domstolsväsendet sedan länge har detta ansvar, som mer konkret tar sig uttryck i att domstolsverket varje år får medel för bidrag bl. a. till nämndemannasammanslutningar och för information till nämndemännen.

En annan fråga är vilken omfattning och inriktning utbildningsverksamheten har och skall ha.

Denna fråga besvarades av justitieutskottet i samband med riksdagsbehandlingen av 1983 års domförhållsreform. Utskottet ansåg att någon mer organiserad eller permanent verksamhet som syftar till en egentlig juridisk utbildning av nämndemännen inte kan anses lämplig med hänsyn till den ställning såsom lekmän som nämndemän intar inom rättskipningen. Rättens ordförande är enligt rättegångsbalken skyldig att vid överläggning till dom orientera nämndemännen både om den föreliggande saken och om tillämpliga rättsregler. En sådan ordning är, enligt utskottet, ändamålsenlig för att ge nämndemännen nödvändiga insikter i gällande rätt.

Däremot är det av värde att nämndemännen genom studiebesök får en ökad kännedom om verksamheten vid främst kriminal- och ungdomsvårdens anstalter och institutioner. Utskottet förutsatte också att domstolsverket tar initiativ till informationsinsatser till nämndemännen i samband med mer omfattande lagändringar eller liknande.

Riksdagen godtog dessa justitieutskottets uttalanden.

För egen del ansluter jag mig helt till riksdagens uppfattning i utbildningsfrågan.

Anf. 42 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret på frågan. Jag tror att vi först kan konstatera att vi är överens om det värde som lekmanamed-

verkan i rättskipningen innebär. Dock är läget kanske inte fullt så positivt som justitieministerns svar antyder.

Lagstiftningen och domstolarnas verksamhet blir alltmer komplicerade, och det behövs allt större insikter för att kunna följa med. Den utbildning och den orientering kring aktuella lagstiftningsfrågor som erbjuds nämndemännen är ytterst ringa. Däremot är nämndemännen organiserade i nämndemanna-föreningar, som brukar inbjuda sina medlemmar, dvs. nämndemännen, till utbildning vid s. k. nämndemannating, i genomsnitt vart tredje år. Programmet vid tingen innehåller föredrag, studiebesök osv.

Jag tycker att det är viktigt att nämndemännen bereds tillfälle till denna utbildning och framför allt det erfarenhetsutbyte som sker vid nämndemannatingen. De ersättningsregler som finns för nämndemän medger dock inte att statlig ersättning utbetalas för deltagande i nämndemannating eller andra utbildningsaktiviteter för nämndemän. Därför har det från olika håll riktats propåer, t. ex. om att kommunerna, utifrån sin roll som valkorporationer, skulle ta över ansvaret för ersättning i sådana här sammanhang, men *Kommunförbundet har nu konstaterat att det ligger utanför den kommunala kompetensen att betala ut sådana ersättningar.*

Alltså kan det med nuvarande regler inte utgå ersättning till nämndemännen för deltagande i verksamheter av den här typen. Jag vill därför ställa en följdfråga: Är justitieministern beredd att medverka till att ersättningsreglerna ändras på så sätt att ersättning kan betalas ut till en nämndeman för medverkan t. ex. vid ett nämndemannating?

Anf. 43 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag svarade på frågan vem huvudmannaskapet och därmed kostnadsansvaret för nämndemannautbildningen åvilar, och det är då staten. Sedan är det en fråga om hur mycket medel som staten kan skjuta till från år till annat för det här ändamålet.

Jag vitsordar att detta är ett viktigt ändamål, och jag skall verka för att tillräckliga anslag kommer till stånd. Men det här är en fråga som vi får diskutera år från år i anslutning till det sedvanliga budgetarbetet.

Anf. 44 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för den här kompletteringen. Jag upplever att han ser positivt på saken. Det är dock inte bara den totala anslagsramens storlek det gäller utan också de regler som finns för hur pengarna som är anslagna skall utnyttjas. Dessa regler behöver också ses över, samtidigt som man ser över det totala anslaget storlek.

Det behövs alltså ändringar i reglerna, och jag upprepar frågan som jag ställde i mitt första anförande: Är justitieministern beredd att medverka till att det sker en sådan ändring?

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om ändringar i namn-
lagen*

*Om sekretesskyddet
för av myndighet in-
samlade personupp-
gifter*

14 § Svar på fråga 1985/86:365 om ändringar i namnlagen

Anf. 45 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig när ett förslag till vissa smärre ändringar i namnlagen kan väntas bli framlagt.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen hösten 1984 förordade att regeringen i lämpligt sammanhang övervägde om vissa begränsade ändringar borde göras i namnlagen.

Mitt svar är att arbetet på en departementspromemoria har påbörjats. Efter remissbehandling av promemorian kan en lagrådsremiss utarbetas. En proposition kommer därefter att föreläggas riksdagen.

Anf. 46 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret på frågan.

1982 års namnlag innebar viktiga framsteg. De främsta förändringarna var dels att kvinnors och mäns efternamn fick lika värde, till skillnad från tidigare, dels att den enskilde fick större valfrihet när det gäller att byta namn. Men för att bevara namnstabilitet och förhindra att namnbyten skulle ske i syfte att byta identitet begränsades rätten till namnbyte. Man får bara byta bort *ett* förnamn och anta *ett* nytt förnamn.

För dem som adopterar utländska barn har det visat sig vara av intresse att kunna ge sitt adoptivbarn mer än ett nytt namn, eftersom deras tidigare namn kanske är helt främmande för språket i vårt land. Dessa föräldrar är därför inte nöjda med namnlagens regler.

I motioner till riksdagen 1984 tog jag och några andra upp dessa problem. Riksdagen gjorde ett uttalande om att det i vissa fall borde vara möjligt att ytterligare förenkla namnförfarandet utan att grundprinciperna bakom lagen rubbas.

Även andra smärre problem kan ha visat sig vid tillämpningen av lagen när den nu varit i kraft i tre år, och man kan därför behöva se över även fler saker. Vad riksdagen uttalade sig om 1984 var dock dels detta med adoptivbarn, dels vissa frågor inom äktenskapet.

I svaret sägs ingenting om när den fortsatta behandlingen har skett, men jag är glad över att den har påbörjats. Det vore intressant att få veta om arbetet sträcker sig längre än det riksdagen då talade om och när det kan förväntas vara så klart att det framläggs proposition för riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på frågorna 1985/86:368 och 377 om sekretesskyddet för av myndighet insamlade personuppgifter

Anf. 47 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Ylva Annerstedt har – mot bakgrund av uppgifter i pressen om att 15 000 stockholmare födda år 1953 finns registrerade i ett personregister benämnt "Projekt Metropolitets Dataarkiv" – frågat mig om när jag tänker

vidta åtgärder för att avidentifiera detta register och stoppa uppgiftsinsamlingen till det.

Olof Johansson har frågat mig om jag är beredd medverka till att insamlingen av känslig personanknuten information till Metropolitregistret omedelbart avbryts samt att alla berörda garanteras full integritet.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Frågan om det aktuella personregistret skall avidentifieras eller inte är för närvarande föremål för datainspektionens prövning enligt datalagen. Också register som i likhet med det aktuella har inrättats före datalagens tillkomst skall nämligen prövas enligt denna lag. Datainspektionens kommande beslut kan överklagas till regeringen.

När saken nu prövas av datainspektionen skall regeringen inte ingripa i handläggningen av ärendet. Några sådana åtgärder från min sida som frågeställarna efterlyser är alltså inte aktuella i dag.

Anf. 48 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret, även om jag tycker det är oerhört otillfredsställande att vi inte får någon meningsyttring från regeringen i en så känslig fråga.

15 000 människor är kartlagda i detalj utan att de vet om det. 165 000 kvinnors aborter är registrerade, tillsammans med förhållanden kring aborten. Kvinnornas namn och personnummer finns med. Ingen har blivit tillfrågad.

Monopolföretaget Sveriges Radio lånar en av sina publikundersökningar till att omfatta också frågor av ytterst personlig natur. Är det sådant som Sveriges Radio skall syssla med?

Det är inte underligt att människor är vettskrämda, när ledaren för Metropolitprojektet professor Carl-Gunnar Janson kan uttala sig på det här sättet: Det är fantastiskt att tro att de kan äga uppgifterna om sig själva. Forskningen borde inte lyda under datalagen.

Förlossningsjournaler, kriminalregister och polisregister är några av de källor som dessa forskare använt. Jag vänder mig inte mot forskning som sådan, men jag vänder mig mot att människor blir föremål för granskning utan att de vet om det, och att det tydligen finns vissa forskare som har den inställningen att uppgiftsinsamling skall ske i smyg. Jag menar att forskning som inte tal offentlighetens ljus skall inte heller komma till stånd.

Frågorna kvarstår alltså: När tänker regeringen göra någonting? Anser justitieministern att forskning skall få bedrivas utan att de människor som studeras har gett sitt tillstånd? Vi vet ju, Sten Wickbom, att regeringen ett flertal gånger har kört över datainspektionens beslut. Att ärendet behandlas där är alltså ingen som helst garanti för fortsättningen.

Anf. 49 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Formellt kan naturligtvis justitieministern besvara frågan på det här sättet. Men jag tycker att det vore bra, precis som Ylva Annerstedt sade här, om justitieministern hade några mera principiella synpunkter på detta. Nu har vi inte bara en situation där det verkar som om det mesta flyter på integritetsområdet, utan vi är på väg in i en situation där hela havet

stormar. Jag tror att ingen är betjänt av att vi är väldigt försiktiga och avvaktande och skjuter detta på framtiden. Det handlar om förtroendet mellan samhället, samhällets institutioner och medborgaren. Det kan ju mycket klart utläsas av reaktionerna på vad som redan har hänt i en lång rad avseenden, att när det förtroendet brister, då spelar det inte längre någon roll vad det är man samlar in, för det man samlar in blir inte korrekt.

Jag har haft den här debatten tidigare med civilministern. Jag förstår helt enkelt inte hur man skall kunna klara en diskussion om serviceanda hos myndigheter, om människor är rädda för myndigheterna och tror att de blir kontrollerade så fort de blir utfrågade om någonting.

Detta är naturligtvis en fråga som är litet svår att behandla enbart i en frågestund. Men det är intressant att veta vad justitieministern anser om de forskningsetiska, frivilliga regler som finns. Är de tillräckliga? Är det rimligt att människor ingenting får veta när de utfrågas i det här sammanhanget? De etiska reglerna talar om att man skall informera, och att man t. o. m. skall informera om resultatet. Men det fungerar inte i verkligheten, och därför tycker jag att det behövs ett politiskt besked.

Anf. 50 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag fick frågan vilka åtgärder jag avsåg att vidta i ett aktuellt fall, och jag svarade att fallet behandlas av datainspektionen. Då gäller ju den regeln att jag inte skall uttala mig om detta fall här i kammaren.

När det gäller den grundläggande frågan helt allmänt, vill jag säga att det ju är en ytterligt svår och intrikat fråga, som det inte finns några raka, entydiga svar på. Frågan gäller hur man skall göra avvägningen mellan å ena sidan intresset av att vi får fram kunskap som ofta inte kan tas fram på annat sätt än med hjälp av datatekniken, kunskap som kanske skall användas i den fortsatta uppbyggnaden av ett välfärdssamhälle, och å andra sidan kravet på personlig integritet.

Denna intresseavvägning är en fråga som regeringen fortlöpande följer med mycket stor uppmärksamhet. Ett exempel på det är att vi tillkallat dataoffentlighetskommittén. Ett annat exempel är att vi i dagarna kallar representanter för forskningen och för datainspektionen till överläggningar om forskningens användning av dataregister. Dessa överläggningar har till syfte att se hur medborgarnas integritetsbehov kan tillgodoses samtidigt som vårt kunskapsbehov tillgodoses.

Anf. 51 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Att justitieministern säger att regeringen följer frågan med intresse är ju ingenting som lugnar de tusentals människor som i dag är utsatta för det här slaget av forskning. Vi får dessutom veta i pressen i dag, att statistiska centralbyrån kringgår datalagens krav på insyn genom att formellt anmäla till riksarkivet att dessa register nu skall arkiveras. Då behöver man inte lämna uppgifter till de människor som har laglig rätt till utdrag. Att vara så totalt okänslig för människors berättigade krav på respekten för den personliga integriteten är inte ägnat att ge människor trygghet och stärka deras syn på myndigheterna.

Min fråga kvarstår, och jag frågar rent principiellt: Anser regeringen att

forskning skall kunna ske utan att de människor som berörs skall ge sitt tillstånd?

Anf. 52 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för det kompletterande svar vi fick här om att man kallat företrädare för datainspektionen och forskare till överläggningar. Det är naturligtvis bra, men de problem som vi har att hantera är ju av den karaktären att det står väldigt mycket på spel. Därför tycker jag att det hade varit bra om justitieministern i dag hade kunnat ge ett besked om inriktningen av de åtgärder man är beredd att vidta. Naturligtvis skulle man i det specifika fallet Metropolitregistret vilja veta till vad nytta och till vilken kostnad det hela pågått. Det är ju lätt att få fram dessa uppgifter, för det har stått en hel del i tidningarna. Det är helt enkelt viktigt att få en revision av en del integritetskränkande register.

Anf. 53 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att vi vid den forskarkonferens som vi nu har kallat till kommer att få en betydligt mera allsidig och fullständig belysning av de utomordentligt svåra avvägningsproblem som vi står inför i data- och offentlighetskommittén.

Jag vill försäkra att regeringen kommer att lyssna mycket noga till den diskussion som kommer att föras. Det är först när vi hört den som jag är beredd att gå ut och ge slutgiltigt besked om de frågor ni ställt till mig här. Jag vill inte rusa ut med snabba svar, i synnerhet inte i den något upphetsade debattatmosfär som rått de senaste dagarna.

Anf. 54 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det finns ytterligare en aspekt i sammanhanget, och det är frågan om säkerheten för lagrade uppgifter. Det finns ju i Sverige inte ett enda register som inte en ordinär s. k. hacker kan ta sig in i. Man måste ha en kod för att ta sig in i registren, sägs det. Ja, men i 90 % av fallen löser man koden genom att ta reda på namnet på den ifrågavarande tjänstemannens make, hustru eller barn. Nästa steg är att ta sig in i registret och läsa innantill. Nej, de register som vi har läcker som såll och är tillgängliga för den som är intresserad av dem.

Därför kvarstår frågan alltså: Tycker justitieministern att man skall kunna bedriva forskning utan att de människor som berörs kan säga nej?

Anf. 55 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Låt mig till sist säga att eftersom vi vet att säkerheten och sekretessen inte är tillfredsställande – det är bl. a. detta som vi diskuterar i data- och offentlighetskommittén – så är det ju viktigt att vi nu får en diskussion om hur mycket uppgifter vi egentligen skall samla in. Insamlade uppgifter innebär alltid en risk ur den tillfrågades synpunkt. Det vet vi redan i dag av erfarenhet, och det bekräftar t. o. m. generaldirektören Jan Freese i dag i tidningarna.

Vidare tycker jag det är viktigt att säga att man blir litet bestört när man hör en del forskare – jag nämnde tidigare projektledaren – och även f. d.

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

*Om sekretesskyddet
för av myndighet in-
samlade personupp-
gifter*

universitetsrektorerna säga att vi inte skall vara utlämnade åt enbart värderingar, dvs. att rikta sig direkt mot ifrågasättandet av den representativa demokratin representativitet. Detta togs upp i Dagens Eko i går.

Självfallet skall vi ha mycket fakta på bordet, men då skall det vara korrekta fakta. Och fakta *blir* inte korrekta härvidlag. Jag vet av erfarenhet att många människor vägrar svara – så skedde t. ex. i folk- och bostadsräkningen. Många svarar ofullständigt. Andra svarar avsiktligt direkt felaktigt. Allt detta bygger på förtroendet mellan den som utfrågas och den som utfrågar. Det är detta som avgör om vi kan fortsätta samhällsbyggandet i positiv riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1985/86:373 om sekretesskyddet för av myndighet insamlade personuppgifter

Anf. 56 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Gunnar Hökmark har mot bakgrund av den diskussion som har uppkommit om det s. k. Metropolitregistret frågat mig om jag avser att lämna förslag till riksdagen som innebär en skärpning av sekretesskyddet för av myndigheter insamlade personuppgifter.

Som Gunnar Hökmark bör vara väl medveten om skall data- och offentlighetskommittén (Ju 1984:06) överväga om det bl. a. på grund av personnummeranvändningen behövs ändringar eller kompletteringar av de regler som i dag gäller till skydd för den personliga integriteten. I första hand gäller det då bestämmelserna i datalagen (1973:289) och sekretesslagen (1980:100). I väntan på kommitténs förslag är jag för närvarande inte beredd att ta ställning till om det behövs några sådana förslag som Gunnar Hökmark nämner i frågan.

Anf. 57 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Jag tycker dock att justitieministern flyr undan den egentliga frågeställningen. Vad Metropolitprojektet visar är hur många register det finns om oss som innehåller många känsliga uppgifter och varifrån man faktiskt lämnar ut uppgifterna till forskare. I det här fallet gällde det Metropolitregistret, men det finns andra. Dalbyprojektet, Tierp – man kan räkna upp en lång rad olika projekt som innehåller ytterligt känsliga uppgifter.

Mot den bakgrunden frågar man sig hur pass väl sekretessen är skyddad i offentliga register. I det här aktuella fallet har det lämnats ut uppgifter från socialstyrelsen, sociala myndigheter och kriminalpolisens register till forskare.

Ju fler som får tillgång till sekretessbelagda uppgifter, desto mindre blir sekretessen värd och desto större blir risken för att människor dessutom gör obehöriga intrång i sekretessen och den enskildes integritet.

Därför räcker det inte att bara hänvisa till data- och offentlighetskommit-

tén. Det framstår också som litet av ett hymlande när justitieministern hänvisar till denna, eftersom han liksom jag borde vara väl medveten om att man där snarare avser att föreslå öppningar i sekretesslagen för forskning och statistik. Detta står i dagens tidningar och det har stått tidigare, så det torde inte vara någon nyhet.

Det är mot denna bakgrund som det är påkallat att få veta om justitieministern anser att den här typen av register gör det befogat att skärpa sekretessen eller inte.

Anf. 58 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Låt mig klara ut att det är två ting vi talar om här.

Det första är att om det finns regler som säger att uppgifter inte får lämnas ut från en myndighet till ett visst register så skall de reglerna naturligtvis respekteras av vederbörande myndighet. Jag förutsätter att man har den respekten. Men skulle mot förmodan ändå sådana uppgifter lämnas ut till registret, kan detta vara en grund för att inte tillåta registret eller, om det har börjat föras, ge föreskrifter om att det inte får föras längre. Här har datainspektionen en mycket betydelsefull bevakningsuppgift.

Den andra frågan är om bestämmelserna i sekretesslagen om utlämnande av uppgifter till register är ändamålsenligt utformade. Den frågan har jag gett i uppdrag åt data- och offentlighetskommittén att överväga. Och jag tänker inte befria vare sig Gunnar Hökmark eller någon annan ledamot i utredningen från ansvaret att överväga den frågan och komma med sina förslag.

Anf. 59 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag tycker att regeringen och även justitieministern visar en viss nonchalans när man behandlar frågor om integritet. Man säger sig så ofta vilja slå vakt om den enskildes integritet, men när detta sedan skall ta sig uttryck i verkligheten så är situationen den i dag att medan opinionen reagerar mot ett av många mycket känsliga register, så hänskjuter justitieministern hela tiden frågan till en kommitté. Justitieministern vet säkerligen att denna kommitté snarare kommer att föreslå minskat sekretesskydd än ökat sådant. Det är mot den bakgrunden som det vore intressant att höra justitieministerns reaktion.

Justitieministerns hänvisning till datainspektionen är också den litet hymlande. Datainspektionen torde nämligen, herr talman, vara den myndighet som mest körs över av regeringen. 1985 gick regeringen på datainspektionens linje endast i en minoritet av fallen. Det är mot denna bakgrund som man kan hysa farhågor om vad justitieministern vill göra för den enskildes integritet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om godstrafiken på
järnvägssträckan
Arvika-Årjäng*

Anf. 60 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Andre vice talman Karl Erik Eriksson har frågat mig när SJ kommer att återuppta den på grund av skyfallsskadorna nedlagda godstrafiken mellan Årjäng och Arvika.

Jag har inhämtat från SJ att godstrafiken till och från Koppom och Årjäng på linjen Arvika-Årjäng sedan ungefär ett halvår ombesörjs genom kombinerad trafik lastbil-tåg och omlastning vid Charlottenberg eller Arvika. Omläggningen som genomförts i samråd mellan SJ och trafikanterna initierades av att banan fick stängas av som följd av att järnvägsbanken spolats bort. SJ svarar nu för merkostnaderna för lastbilstransporterna till och från trafikanternas anläggningar.

Banan på sträckan Arvika-Årjäng har låg standard med lågt axeltryck, vilket innebär att godsvagnarnas kapacitet inte kan utnyttjas till fullo. Dessa allvarliga olägenheter kan undvikas med den transportuppläggning som nu provas. Servicen till trafikanterna har kunnat förbättras bl. a. genom bättre tillgång på godsvagnar, tätare tågförbindelser och bättre anordningar för lastning och lossning. Sammantaget är erfarenheterna av den nya transportuppläggningen sådana att det inte varit aktuellt att återgå till den gamla ordningen.

Godstrafiken till och från platserna på sträckan Arvika-Årjäng fortgår alltså. Det går fortfarande att skicka vagnslastgods dit och därifrån.

Anf. 61 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Tack för svaret!

Skälet till att jag har ställt frågan är precis som kommunikationsministern antydde det skyfall som förstörde järnvägslinjen. Den reparerades i höstas av SJ för nära 0.5 milj. kr. enligt uppgift. Sedan dess har det inte gått ett enda tåg på linjen!

Överallt där järnvägstrafik dras in blir det oro i bygden. Men jag måste säga att jag tror att det är få ställen där oron är så stark som just i Årjäng och i Nordmarken. Varför det, då? Jo, därför att människorna vet vad pulsådern ut i landet och ut i världen betyder för dem. De ser med oro på hur ortens industrier får lägga över sina frakttransporter på ett dåligt vägnät.

Kommunen har från början sagt att om järnvägen skall läggas ned måste vägnätet upprustas innan transporterna läggs över på vägnätet.

Jag har ringt till kommunen, jag har i dag ringt runt till berörda företag, jag har ringt till SJ på berörda orter och alla är överens om att det är fullständigt orimligt att på det sätt som SJ har gjort smygnedlägga godstransporterna och föra över dem till ett vägnät som inte är upprustat.

Nu säger kommunikationsministern att det fortfarande går att skicka vagnslastgods till denna trakt och därifrån. Ja, men på vilket sätt? Bara ett par exempel: En grävmaskin till ett företag i Årjäng fick lastas om i Arvika, man fick köra upp den på en trailer och frakta den med lastbil ca 7 mil. Vidare: Sågen i Årjäng som är en av de största kunderna måste leverera en stor del av sina produkter i järnvägsvagnar till kunder i Europa. I stället för

att lasta i Årjäng får de nu köra 6 mil och lasta vid Charlottenbergs station.

Nu vill jag fråga kommunikationsministern: Tänker SJ permanenta de uppgörelser som har träffats, så att SJ på så vis köper sig fri från godstransporter på järnväg i framtiden?

Anf. 62 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det är ju, som framgått av svaret, speciella omständigheter som har gjort att man sedan en tid har prövat den här transport-omläggningen. Det hör också till bilden att banan har relativt dålig standard. SJ uppger att det tidigare har varit många skador på den som reparerats till ganska stora kostnader.

Jag tycker inte att man nu skall bestämma hur det skall bli i framtiden. Jag förutsätter att SJ så småningom återkommer och redovisar sina erfarenheter av den kombinerade trafiken och lägger fram ett förslag till hur trafiken mer långsiktigt skall bedrivas.

Enligt de informationer jag har skall detta inte betraktas som ett led i en nedläggning av banan. Dessa diskussioner får emellertid i första hand föras med SJ lokalt.

Anf. 63 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Tack för de kompletterande uppgifterna. Det var värdefullt att kommunikationsministern sade att syftet inte är att för evigt lägga ned trafiken. Det är bra att kommunikationsministern med detta löfte kan lugna företagarna, bygdens folk och den kommunala ledningen.

Jag vill understryka att det här måste ske ett samspel, så att en ordentlig vägupprustning sker, både av E 18 och av väg 172, som är pulsådern ut, innan man lägger ned järnvägstransporterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1985/86:362 om tågsvicen för Alingsåsområdet

Anf. 64 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Kerstin Gellerman har, med hänvisning till SJ:s förslag till ny tidtabell, frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förhindra en fortgående uttunning av tågtrafiken vid Alingsås station.

I regeringens trafikpolitik ingår som ett viktigt moment att främja järnvägens utveckling. Det har skett bl. a. genom att ge SJ ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att utvecklas till ett effektivt och konkurrenskraftigt trafikmedel. Som ett aktuellt exempel härpå kan från min och Kerstin Gellermans sida av landet nämnas satsningen i årets budgetproposition med en kvarts miljard på en utbyggnad av västkustbanan.

Jag tror dock inte att järnvägen främjas om regering eller riksdag skulle styra SJ:s tidtabeller. Riksdagen har också vid upprepade tillfällen klargjort att sådana frågor bör bestämmas av SJ, som har det direkta trafikansvaret.

Anf. 65 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag kan inte precis säga att jag är nöjd. Jag tycker att statsrådet har blandat äpplen och päron. I svaret talas om västkustbanan, men Alingsås ligger faktiskt utefter västra stambanan. Redan tidigare har Alingsås fått vidkännas indragningar av tågtrafiken, och jag vidhåller min fråga: Vad tänker regeringen göra för att förhindra en fortsatt uttunning på den banan?

Västra stambanan är ju en av de mer bärkraftiga delarna av SJ:s affärsbananät. Människor har vant sig vid att det skall finnas bra förbindelser mellan Göteborg och Stockholm. Men detta får inte innebära att SJ glömmer bort stationerna mellan Göteborg och Stockholm.

SJ:s policy tycks för närvarande gå ut på att prioritera det långväga resandet i syfte att konkurrera med flyget. För att förkorta restiden görs det färre tåguppehåll utefter banan.

En av de stationer som under en följd av år har drabbats är Alingsås. Här finns en region med ett rikt näringsliv som kräver goda förbindelser med övriga Sverige.

Förslaget till ny tidtabell – en tidtabell som skall gälla från den 1 juni – innebär fortsatt försämring för Alingsås befolkning. Nu skall man inte ens kunna nå huvudstaden i rimlig tid, kl. 10.00, på måndagsmorgonen. Alingsås är för övrigt den enda ort utefter västra stambanan från vilken man inte kan åka på morgonen och vara framme i Stockholm kl. 10.00. Ett bestämt krav som har framförts till SJ är att åtminstone det tåg som startar kl. 5.10 från Göteborg skall göra uppehåll i Alingsås. Det är ett mycket rimligt krav. Tåget från Alingsås kl. 4.08 dras in, och man kan inte åka söderut via Göteborg. Tåg som tidigare gått nästan dagligen föreslås nu gå endast någon gång per vecka. Totalt berörs Alingsås av nio förändringar enligt den nya tidtabellen.

Jag tycker att statsrådet borde ta krafttag och ordna så att tidtabellen blir bättre för Alingsås.

Anf. 66 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag hävdar fortfarande att det knappast är regeringens och riksdagens sak att i detalj bestämma över tidtabellerna hos SJ.

Vissa inslag i sådana här förändringar kan verka till det sämre för en del trafikanter och vissa kan vara till det bättre för andra trafikanter. Man måste hela tiden göra en avvägning.

Med hänsyn till hur Kerstin Gellerman beskriver Alingsås situation tycker jag att det emellertid bör tilläggas att Alingsås i andra avseenden också fått förbättringar; inte minst gäller detta lokaltrafikens utformning genom det avtal som har träffats på detta område. Jag tror inte att det är riktigt så dystert som det förefaller vara av Kerstin Gellermans beskrivning.

Anf. 67 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Alingsås och Lerums kommun har förvisso satsat åtskilligt på tågtrafiken mellan Göteborg och Alingsås. Men det skall väl inte vara så att regering, riksdag och SJ tar detta till intäkt för att dra in tåguppehåll i Alingsås.

Vad vi nu kan se är en nygammal trend som återkommer: man plockar här och var i tabellen, och så finner människor inte det tåg de brukar åka med. Numera kan man heller inte åka med nattåg till Stockholm utan att först resa låt mig säga baklänges till Göteborg för att därifrån komma till Stockholm på morgonen. För inte så länge sedan fanns det faktiskt två nattåg som man kunde åka med från Alingsås. Jag tycker inte att det här är att konkurrera med flyget, det är att skjutsa över resenärer till flyget.

Jag anser fortfarande att statsrådet inte har gett mig det svar jag vill ha när det gäller servicen och tåguppehållen i Alingsås.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1985/86:360 om privata sjukhem och privata daghem

Anf. 68 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om varför regeringen säger ja till privata sjukhem men nej till privata daghem.

Inledningsvis vill jag klarlägga att det inte finns något förbud mot privata daghem. Regeringen har tvärtom i olika uttalanden understrukit sin uppskattning av alternativa barnomsorgsformer, bl. a. i föräldrakooperativ form.

Regeringen har dock klart uttalat sig emot att statsbidrag utgår till daghem som drivs i uppenbart vinstsyfte. Motiven härför har redovisats i proposition 1983/84:177 om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer, vilken riksdagen ställt sig bakom.

Statsbidrag utgår inte till privata sjukhem, varför motsvarande fråga där inte är aktuell.

Anf. 69 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på min fråga.

Jag är överraskad över det sista som Bengt Lindqvist uttalade: "Statsbidrag utgår inte till privata sjukhem, varför motsvarande fråga där inte är aktuell."

Men, Bengt Lindqvist, via sjukförsäkringen utgår bidrag till landstingen, sjukvårdshuvudmännen. Och de utnyttjar privata sjukhem för att bedriva sjukvård. Landstingen får göra det. Kommunerna får däremot inte utnyttja sina statsbidrag för att lägga ut barnomsorg på privata daghem. Där har regeringen intagit två helt olika ståndpunkter för verksamheter som är i högsta grad jämförbara. Regeringen har alltså intagit två radikalt motsatta ståndpunkter, och det finns faktiskt inte någon god förklaring till detta. Om det skulle finnas det, hoppas jag att Bengt Lindqvist kan redovisa den. Den förklaring som givits i svaret är inte tillfredsställande.

Anf. 70 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill bestämt tillbakavisa påståendet att dessa verksamheter är väldigt likartade. Jag tycker för det första att man kan skilja på verksamheterna som sådana – att bedriva sjukvård resp. daghemsverksam-

het – och för det andra att betingelserna runt omkring i grunden är mycket olika. Jag tänker då på den historiska utvecklingen på dessa båda områden, de ersättningar som finns i sammanhanget, det statsbidrag som utgår och det utvecklingsskede som dessa båda verksamheter befinner sig i. Det ger då också olika behandling från statens sida. Egentligen skulle man med någon förenkling kunna säga att staten ger ett sanktionerat bidrag, ett direkt statsbidrag, till alternativa barnomsorgsformer men inget statsbidrag direkt till sjukhemmen, vilket alltså skulle innebära i princip ja till daghem och nej till sjukhem.

I grunden handlar det, herr talman, i den här diskussionen om någonting annat; det handlar om skilda uppfattningar om marknadsekonomins roll och uppgifter i vårt samhälle. Vi socialdemokrater menar att marknadsekonomin har sin givna uppgift när det gäller att producera varor och tjänster i allmänhet. Men när det gäller socialt viktiga funktioner för oss människor, där andra motiv kommer in, såsom omvårdnad, vård, utbildning osv. är det av avgörande betydelse för samhället och för rättvisan att dessa verksamheter bedrivs på lika villkor, att de bedrivs under trygga och öppna former och som sagt ger en rättvis behandling av alla människor. I fråga om daghemsverksamheten är huvudprincipen denna. Sedan finns det undantag som sanktionerar vissa typer av alternativ barnomsorg.

Anf. 71 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att Bengt Lindqvist kan övertyga någon om att barnomsorg och sjukvård i dessa avseenden är olika. Bengt Lindqvist säger att marknadsekonomin har sin givna roll när det gäller produktion av varor och tjänster men att man när det däremot gäller vård och omvårdnad skall utnyttja offentliga huvudmän. Men hur är det med de privata sjukhemmen – producerar de varor? Utövar inte de vård? Jag tycker att det är obegripligt varför man gör denna distinktion. Inom sjukvården är det värdefullt att ha de privata komplementen, säger socialdemokraterna. De kan få offentlig finansiering. Man kan lägga ut uppdrag till privata sjukhem för att bedriva vård. Detta är helt i enlighet med socialdemokratisk politik i landstingen och hos regeringen, men man har en radikalt annan uppfattning vad gäller privat barnomsorg. Man säger att det är profitverksamhet, en verksamhet som bedrivs för att tjäna pengar – det är fullkomligt oacceptabelt för offentlig finansiering.

Anf. 72 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Detta är mycket intressant och kunde leda till en lång och djup diskussion. Det finns inget förbud mot att starta privata daghem, precis som det inte finns något förbud när det gäller att anordna privata sjukhem. Varför finns det då inga privata daghem i aktiebolagsform, i handelsbolagsform, dvs. i affärsdrivande former? Mitt svar på den frågan blir att det finns två skäl härför: dels att den verksamhet som vi i dag bedriver i huvudsak i den kommunala barnomsorgen är av så god kvalitet, att det inte behövs privata daghem, dels att den kommunala barnomsorgen erbjuder medborgarna i så generösa former att privata daghem inte behövs.

Jag har tre frågor till Daniel Tarschys: Varför uppstod inte den här typen

av privat barnomsorg när borgarna satt vid makten? Varför uppstod den inte när statsbidragen var låga? Varför är det så intressant just nu när staten/samhället gör en ambitiös satsning på en kraftig förstärkning av statsbidragen till denna verksamhet?

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

Meddelande om interpellation

Anf. 73 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag har en minut på mig, och då får vi nog använda frågestunden till vad den är avsedd för, nämligen frågor från riksdagen till regeringen och inte i motsatt riktning.

Det är fortfarande, tycker jag, ett helt besynnerligt resonemang när Bengt Lindqvist säger att det gärna får finnas privata daghem bara de finansierar sig själva. Men beträffande de privata sjukhemmen för regeringen och socialdemokraterna i landstingen en helt annan politik. Där säger man: Det är bra att de finns, vi använder gärna offentliga resurser för att utnyttja dessa sjukhem till att ge den vård vi behöver ge. Beträffande daghemmen har man en radikalt annan uppfattning.

Jag tror fortfarande efter denna debatt, herr talman, att jag inte har fått något svar på frågan. Jag frågade ursprungligen om Bengt Lindqvist kunde ge någon förklaring till att socialdemokraterna hade radikalt olika uppfattningar när det gäller dessa olika vårdformer. Svaret var nej.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1985/86:289 till arbetsmarknadsutskottet

21 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1985/86:95 Ändring av reglerna för produktionskostnadsanpassad belåning
m. m. vid beslut om statliga bostadslån

1985/86:96 Ny administration av förlängt barnbidrag, m. m.

22 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 13 februari

1985/86:116 av *Hans Dau* (m) till industriministern om utländska förvärv av svenska företag:

Mot bakgrund av vad som skett i Stensele i Västerbottens län, där ett utländskt företag, finska Rauma-Repola, fått regeringens tillstånd att förvärva skogsmaskintillverkaren SMV och sedan efter kort tid lägger ner

Meddelande om frågor

verksamheten, ställer västerbottningarna frågan hur regeringen handlagt detta ärende.

Det förefaller som om förvärvet skett enbart för att det finska företaget skall kunna bli av med en konkurrent och i stället öka försäljningen från sina finska fabriker.

Stensele och befolkningen i Storumans kommun drabbas extremt hårt eftersom drygt 200 anställda hotas av arbetslöshet – detta i en glesbygdskommun med 8 000 invånare.

Nu har ytterligare ett Västerbottensföretag, Pullmax AB i Skellefteå, sålts till utländska köpare. Företaget, som har 160 anställda och tillverkar hydraulpressar för verkstadsindustrin, har sålts till en företagsgrupp i Lausanne, Schweiz. Facket på företaget i Skellefteå är tveksamt till affären då inga garantier om fortsatt anställning ges och då det kan finnas risk för att det som skett med SMV upprepas och produktionen flyttas till annan fabrik utomlands.

För att affären skall kunna genomföras fordras dock att regeringen godkänner den.

Mot bakgrund av vad som skett i Stensele vill jag veta om industriministern liksom jag delar de anställdas farhågor.

Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidta för att förhindra ett återupprepande av vad som skett med SMV?

23 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 februari

1985/86:379 av *Ingrid Sundberg* (m) till utrikesministern om kultur- och informationsutbytet med andra länder:

I ett hårdnande internationellt klimat ökar betydelsen av information till andra länder om Sverige och svenska ståndpunkter. I årets budgetproposition framför utrikesministern angelägenheten av att organisationen och samordningen av de statliga insatserna inom det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet utvärderas.

Med anledning därav önskar jag ställa följande fråga:

I vilken form kommer en sådan utvärdering att ske och när kommer den att påbörjas?

1985/86:380 av *Bengt Kindbom* (c) till statsrådet Bengt Göransson om utnyttjandet av Sveriges Radios publikundersökningar:

Sveriges Radios publikundersökningar har använts för insamlande av uppgifter till projekt Metropolitets dataarkiv. Enligt uppgift har någon information inte lämnats om att de insamlade uppgifterna skulle användas för annat ändamål än för radiokoncernens eget behov. Enligt min mening är

det inte tillfredsställande att Sveriges Radios publikundersökningar utnyttjas på detta sätt.

Jag vill med anledning av detta fråga kulturministern:

Har detta skett i fler fall än det nu avslöjade? Vilka åtgärder avser kulturministern vidta för att förhindra återuppreppningar i framtiden?

den 13 februari

1985/86:381 av *Carl-Johan Wilson* (fp) till statsrådet Bengt Göransson om villkoren för statsbidrag till studiecirkelverksamhet:

Den bestämmelse som nu gäller om högsta antalet studietimmar per sammankomst för studiecirkel med statsbidrag har visat sig vara ett pedagogiskt "hinder" i vissa studieämnen. Ibland behöver man fortsätta mer än "tillåtna" tre studietimmar.

I åtskilliga ämnen skulle studieverksamheten förenklas, om fyra studietimmar vore tillåtna *med den förutsättningen* att de "kompenserades" av ett lägre timantal vid andra sammankomster med samma studiecirkel. Medeltimtalet per sammankomst skulle alltså för varje studiecirkel med statsbidrag ej tillåtas vara mer än tre, men friheten att disponera tiden skulle vara större – och därmed mer i linje med principen om "fritt och frivilligt" i folkbildningen. Man kan t. o. m. hävda att det är ett misstag att denna möjlighet ej redan inskrivits i bidragsbestämmelserna.

En ändring av bidragsbestämmelserna i detta stycke skulle inte förorsaka staten mer kostnader. Kontrollen av att bidragsbestämmelserna följs skulle ej försvåras. Därför borde en ändring av bidragsbestämmelserna kunna ske omgående.

Är statsrådet Bengt Göransson beredd att nu vidta sådana åtgärder, att det relativt omgående blir tillåtet att med statsbidrag genomföra studiecirkel med enstaka sammankomst om fyra studietimmar enligt vad som skissats ovan?

1985/86:382 av *Filip Fridolfsson* (m) till finansministern om ändrade regler för kommunala avgifter och skatter:

"Staten drar in pengar från kommunerna för att minska det statliga budgetunderskottet. Kommunerna måste då få möjlighet att möta dessa inkomstminskningar så att de inte slår alltför hårt mot verksamheten. --- Statliga regler som hindrar förnyelse och omprövning måste bort."

Denna uppfattning framförs av Stockholms finansborgarråd John-Olle Persson, som bl. a. vill införa bilavgifter och avgifter på kommersiella lokaler.

Med anledning härav vill jag fråga:

Är finansministern beredd att i överensstämmelse med ovanstående önskemål lämna riksdagen förslag om ändring av de statliga regler som i dag hindrar en kommunal avgifts- och skattepolitik att kompensera kommunen för effekterna av den statliga utgiftsätstramningen?

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

Meddelande om frågor

Prot. 1985/86:78
13 februari 1986

1985/86:383 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om förekomsten av datalagrade personregister inom sjukvården:

Meddelande om frågor

Enligt uppgift har alla kvinnor som i Sverige genomgått abort mellan åren 1966 och 1974 dataregistrerats utan att de fått kännedom om detta. Många upplever denna form av faktainsamlande via dataregistrering som kränkande. Detta gäller inte minst inom sjukvården. Jag anser att det är nödvändigt att ansvarigt statsråd lämnar besked beträffande omfattningen vad gäller denna form av dataregistrering.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsrådet Gertrud Sigurdsen:

Finns det ytterligare datalagrade personregister av hemlig natur inom sjukvården och vad är i så fall syftet med dessa register?

1985/86:384 av *Kjell Johansson* (fp) till statsrådet Bengt Göransson om de regionala TV-sändningarna i Södermanland:

Om ett par veckor kommer norra Sörmland att erhålla regionala TV-sändningar via "Tvärsnytt". Redan nu står det klart att dessa sändningar kommer att bli ett fiasko. Norra Sörmland och speciellt Strängnäs-Mariefredsdelen befinner sig nämligen i kanten av tre sändarområden, varför många tittare inte kommer att kunna se programmet.

Även det faktum att Sörmland genom nämnda förhållanden såsom enda län i landet blir delat då det gäller regional TV-bevakning inger betänkligheter. Inte heller i årets budget anvisar regeringen de medel som erfordras för att problemen skall kunna få en tillfredsställande lösning.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till kulturministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att ge sörmlänningarna bättre regional TV-service?

24 § Kammaren åtskildes kl. 16.45.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren